SUBSIDIARUMO PRINCIPAS

Šioje faktų suvestinėje paaiškinama, kaip Europos Sąjungos sutartyje apibrėžiamas subsidiarumo principas, kuriose politikos srityse jis taikomas ir kaip stebimas jo įgyvendinimas. Tose srityse, kuriose Sąjunga neturi išimtinės kompetencijos, ji gali imtis veiksmų, jeigu įrodo, kad siūlomo veiksmo tikslai nebūtų veiksmingai pasiekti nacionaliniu, regioniniu ar vietos lygmeniu, bet jų būtų geriau siekti Sąjungos lygmeniu. Šioje faktų suvestinėje taip pat apžvelgiamas Parlamento vaidmuo užtikrinant subsidiarumo principo laikymąsi, kai nagrinėjami pasiūlymai dėl teisėkūros procedūra priimamų aktų.

TEISINIS PAGRINDAS

Europos Sąjungos sutarties (toliau – ES sutartis) 5 straipsnio 3 dalis ir Protokolas Nr. 2 dėl subsidiarumo ir proporcingumo principų taikymo.

TIKSLAI

Subsidiarumo principas nenustato kompetencijų paskirstymo tarp ES ir valstybių narių, kaip nustatyta SESV 3–6 straipsniuose. Subsidiarumo principas reglamentuoja sąlygas, pagal kurias Sąjunga gali imtis veiksmų tose srityse, kuriose ji neturi išimtinės kompetencijos. Tokiose srityse, kaip nustatyta ES sutarties 5 straipsnio 3 dalyje, Sąjunga gali imtis veiksmų, jeigu ji gali įrodyti, kad valstybės narės negalėtų deramai pasiekti siekiamų tikslų nacionaliniu, regioniniu ar vietos lygmeniu, bet dėl veiksmo masto arba poveikio tų tikslų būtų geriau siekti Sąjungos lygmeniu (pridėtinės vertės kriterijus).

LAIMĖJIMAI

A. Subsidiarumo kilmė ir istorija ES

Subsidiarumo principas buvo oficialiai įtvirtintas 1992 m. pasirašyta ES sutartimi: pagal ES sutartį nuoroda į šį principą buvo įtraukta į Europos bendrijos steigimo sutartį (toliau – EB sutartis). Subsidiarumo kriterijus, nors taip jis dar nebuvo vadinamas, aplinkos politikos srityje pradėtas taikyti jau 1986 m., pasirašius Suvestinį Europos aktą. Europos Bendrijų Pirmosios instancijos teismas 1995 m. vasario 21 d. sprendime (T-29/92) nurodė, kad, kol neįsigaliojo ES sutartis, subsidiarumo principas nebuvo bendrasis teisės principas, pagal kurį turėtų būti vertinamas Bendrijos aktų teisėtumas.

1997 m. pasirašyta Amsterdamo sutartimi, nekeičiant subsidiarumo principo formuluotės, pateiktos EB sutarties 5 straipsnio, kurio numeris buvo pakeistas, antroje pastraipoje, EB sutartis buvo papildyta Protokolu dėl subsidiarumo ir proporcingumo principų taikymo (1997 m. protokolas). Priėmus protokolą dėl subsidiarumo, bendrasis subsidiarumo principo taikymo modelis, dėl kurio prieš tai buvo susitarta Edinburgo Europos Vadovų Tarybos 1992 m. susitikime, tapo teisiškai privalomas ir teismo kontroliuojamas.

2007 m. pasirašyta Lisabonos sutartimi, kuria iš dalies keičiamos ES sutartis ir EB sutartis, subsidiarumo principas įrašytas į ES sutarties 5 straipsnio 3 dalį, o atitinkama EB sutarties nuostata panaikinta visiškai perimant jos formuluotę. Joje taip pat papildomai pateikta aiški nuoroda į subsidiarumo principo regioninį ir vietos aspektą. Be to, Lisabonos sutartimi 1997 m. protokolas buvo pakeistas nauju Protokolu Nr. 2, kurio naujosios nuostatos visų pirma susijusios su nacionalinių parlamentų vaidmeniu kontroliuojant, kaip laikomasi subsidiarumo principo (1.3.5).

B. Apibrėžtis

Europos Sąjungoje subsidiarumo principas yra taikomas kaip Sąjungos neišimtinių įgaliojimų vykdymo reguliavimo kriterijus. Pagal šį principą Sąjunga neturi teisės imtis veiksmų tam tikroje srityje, jei pačios valstybės narės gali veiksmingai jų imtis centriniu, regioniniu arba vietos lygmeniu. Sąjungai suteikiama teisė vykdyti savo įgaliojimus tik jei valstybės narės negali tinkamai pasiekti numatyto veiksmo tikslų ir jei veiksmais Sąjungos lygmeniu gali būti sukurta pridėtinė vertė.

Pagal ES sutarties 5 straipsnio 3 dalį Sąjungos institucijų įsikišimas atitinka subsidiarumo principą, jei yra įvykdytos trys sąlygos:

1. sritis neturi priklausyti išimtinei Sąjungos kompetencijai (t. y. neišimtinės kompetencijos sritis);
2. valstybės narės negali deramai pasiekti numatyto veiksmo tikslų (t. y. būtinybė);
3. atsižvelgiant į veiksmo mastą arba poveikį, Sąjunga šį veiksmą įvykdytų sėkmingiau (t. y. pridėtinė vertė).

Subsidiarumą papildo proporcingumo principas (ES sutarties 5 straipsnio 4 dalis): net tose srityse, kuriose Sąjunga turi teisę veikti, jos veiksmų turinys ir forma negali viršyti to, kas būtina Sutarties tikslams pasiekti. Kaip ir subsidiarumo, proporcingumo principo turi būti laikomasi viso teisėkūros proceso metu, o pagal abu šiuos principus atsiranda ta pati pareiga pateikti motyvus teisės aktų pasiūlymų aiškinamuosiuose memorandumuose.

C. Taikymo sritis

1. Kur taikomas subsidiarumas: ES kompetencija

Sąjunga turi išimtinę kompetenciją tokiose srityse kaip muitų sąjunga, konkurencijos taisyklės, euras, prekybos politika ir tarptautiniai susitarimai (SESV 3 ir 4 straipsniai). Subsidiarumo principas taikomas visoms kitoms politikos sritims, t. y.:

— SESV 4 straipsnio 2 dalyje išdėstomos „pasidalijamosios (lygiagrečiosios) kompetencijos“, kurias Sąjunga gali apriboti;

— tikrosios „pasidalijamosios kompetencijos“ išvardytos SESV 4 straipsnio 3 dalyje ir 4 straipsnio 4 dalyje tose srityse, kuriose ES gali naudotis kompetencija neapribodama valstybių narių teisės naudotis savo kompetencija: moksliniai tyrimai, kosmosas, vystomasis bendradarbiavimas ir humanitarinė pagalba;

— „koordinavimo kompetencijos“ (ekonominė, užimtumo ir socialinė politika: SESV 5 straipsnis);

— „remiamosios ir papildomosios kompetencijos“ (sveikata, pramonė, kultūra, švietimas ir turizmas: SESV 6 straipsnis).

Praktikoje reikšmingiausia iš jų yra SESV 4 straipsnio 2 dalyje nurodyta pasidalijamoji kompetencija, kurią įgyvendindama Sąjunga gali apriboti valstybių narių teisę imtis veiksmų. Ji apima šias pagrindines sritis:

— vidaus rinką;

— socialinę politiką, kaip apibrėžta SESV;

— ekonominę, socialinę ir teritorinę sanglaudą;

— žemės ūkį ir žuvininkystę (išskyrus biologinių jūrų išteklių apsaugą);

— aplinką;

— vartotojų apsaugą;

— transportą;

— transeuropinius tinklus;

— energetiką;

— laisvės, saugumo ir teisingumo erdvę;

— bendras visuomenės sveikatos saugos problemas.

ES „pirmenybės teisė“ reiškia, kad valstybės narės gali naudotis šiomis kompetencijomis „tik tiek, kiek Sąjunga nepasinaudojo savo kompetencija“ (SESV 2 straipsnio 2 dalis) ir gali toliau jomis naudotis, jei Sąjunga nustoja naudotis savo kompetencija. Pirmenybė gali būti visiška arba dalinė: kai Sąjunga veikia išsamiai, kompetencija *de facto* tampa išimtine; kai ji veikia tik iš dalies, valstybės narės išlaiko lygiagrečią kompetenciją tiek, kiek jos neapima ES veiksmai.

2. Kur taikomas subsidiarumo principas: ES institucijos

Subsidiarumo principas taikomas visoms ES institucijoms ir yra itin svarbus praktiniu aspektu vykdant teisėkūros procedūras. Lisabonos sutartimi sustiprintas nacionalinių parlamentų ir Teisingumo Teismo vaidmuo stebint, kaip laikomasi subsidiarumo principo. Į Lisabonos sutartį buvo ne tik įtraukta aiški nuoroda į subsidiarumo principo subnacionalinį aspektą, bet ir sustiprintas Europos regionų komiteto vaidmuo ir nacionaliniams parlamentams sudaryta galimybė savo nuožiūra įtraukti regioninius parlamentus, suteikiant jiems teisėkūros įgaliojimus pagal „išankstinio perspėjimo“ mechanizmą.

D. Nacionalinių parlamentų vykdoma kontrolė

Pagal ES sutarties 5 straipsnio 3 dalies antrą pastraipą ir 12 straipsnio b punktą nacionaliniai parlamentai, taikydami Protokole Nr. 2 nustatytą procedūrą, užtikrina, kad būtų laikomasi subsidiarumo principo. Pagal „išankstinio perspėjimo“ mechanizmą visi nacionaliniai parlamentai ar bet kurie nacionalinio parlamento rūmai per aštuonias savaites nuo teisėkūros procedūra priimamo akto projekto pateikimo datos gali pateikti Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos pirmininkams pagrįstą nuomonę, kodėl, jų manymu, tam tikras projektas neatitinka subsidiarumo principo. Kai pagrįstai nuomonei pritariama ne mažiau kaip trečdaliu nacionaliniams parlamentams priskirtų balsų (dvejų rūmų parlamentai turi po vieną balsą kiekvieniems rūmams, o vienų rūmų parlamentai turi po du balsus), projektas turi būti persvarstomas (geltonosios

kortelės procedūra). Teisėkūros procedūra priimamo akto projektą pateikusi institucija gali nuspręsti jo nekeisti, iš dalies pakeisti arba jį atsiimti, nurodydama atitinkamo savo sprendimo motyvus. Sprendžiant dėl teisės aktų projektų, susijusių su policijos ir teisminiu bendradarbiavimu baudžiamosiose bylose, šis reikalavimas mažesnis (pakanka ketvirtadalio balsų). Kai vykdant įprastą teisėkūros procedūrą pasiūlymo dėl teisėkūros procedūra priimamo akto atitiktimi subsidiarumo principui suabejojama nacionaliniams parlamentams priskirtų balsų paprasta dauguma, o Komisija nusprendžia nekeisti savo pasiūlymo, klausimas perduodamas teisės aktų leidėjui (Parlamentui ir Tarybai) ir sprendimas priimamas per pirmąjį svarstymą. Jei teisės aktų leidėjas mano, kad pasiūlymas dėl teisėkūros procedūra priimamo akto yra nesuderinamas su subsidiarumo principu, toks pasiūlymas gali būti atmestas 55 proc. Tarybos narių balsų dauguma arba Europos Parlamento balsų dauguma (vadinamoji oranžinė kortelė).

Iki šiol geltonosios kortelės procedūra taikyta tris kartus, o oranžinės kortelės procedūra – niekada. Pirmoji geltonosios kortelės procedūra (2012 m. gegužės mėn.) buvo susijusi su Monti II pasiūlymu dėl reglamento dėl naudojimosi teise imtis kolektyvinių veiksmų. Iš viso 12 nacionalinių parlamentų rūmų, kuriems tenka 19 balsų (nustatyta riba – 18 balsų) nusprendė, kad jis neatitinka subsidiarumo principo. Antroji geltonosios kortelės procedūra (2013 m. spalio mėn.) taikyta dėl pasiūlymo dėl Europos prokuratūros įsteigimo. Peržiūrėjusi 14 nacionalinių parlamentų rūmų iš 11 valstybių narių pagrįstas nuomones, Komisija paliko galioti savo pasiūlymą teigdama, kad jis atitinka subsidiarumo principą. Trečiąja geltonosios kortelės procedūra (2016 m. gegužės mėn.) buvo kvestionuojamas pasiūlymas dėl Darbuotojų komandiravimo direktyvos peržiūros. Komisija vėl paliko galioti savo pasiūlymą, pažymėdama, kad darbuotojų komandiravimo klausimas pagal apibrėžtį yra tarpvalstybinio pobūdžio.

Europos Sąjungos parlamentų Sąjungos reikalų komitetų konferencija (COSAC) yra naudinga platforma nacionaliniams parlamentams dalytis informacija, susijusia su subsidiarumo kontrole. Be to, vietos ir regionų valdžios institucijų ir ES institucijų keitimąsi informacija palengvina Europos regionų komiteto prižiūrimas Subsidiarumo stebėsenos tinklas. Šio tinklo nariai yra įstatymų leidžiamąją galią turintys regionų parlamentai ir vyriausybės, įstatymų leidžiamosios galios neturinčios vietos ir regionų valdžios institucijos ir vietos valdžios institucijų asociacijos Europos Sąjungoje. Jo veikloje taip pat gali dalyvauti Europos regionų komiteto nacionalinės delegacijos ir nacionalinių parlamentų rūmai.

E. Naujausi instituciniai pokyčiai

2017 m. lapkričio mėn. Komisija įsteigė Subsidiarumo, proporcingumo ir veikimo mažiau, bet efektyviau darbo grupę, kuri savo ataskaitą pateikė 2018 m. liepos mėn. Remdamasi savo rekomendacijomis, 2018 m. spalio mėn. Komisija paskelbė „subsidiarumo dokumentų rinkinį“, kuriame pateikta subsidiarumo ir proporcingumo vertinimo poveikio vertinimuose, vertinimuose ir aiškinamuosiuose memorandumuose lentelė.

Subsidiarumo ir proporcingumo principai buvo labai svarbūs Konferencijai dėl Europos ateities (2021 m. gegužės 9 d. – 2022 m. gegužės 9 d.), kurioje buvo pateikti 49 pasiūlymai, apimantys 326 priemones, susijusias su pagrindiniais Europos prioritetais ir uždaviniais, įskaitant demokratijos klausimą. Parlamento rezoliucija

dėl Sutarčių keitimo (2023 m. lapkričio 22 d.) ir rezoliucija dėl Sutarties nuostatų dėl nacionalinių parlamentų įgyvendinimo (2024 m. sausio 17 d.) raginama stiprinti Teisingumo Teismo atliekamą subsidiarumo peržiūrą, aštuonių savaičių laikotarpį nacionaliniams parlamentams pratęsti iki dvylikos savaičių, regioninių parlamentų nuomones įtraukti į nacionalines pagrįstas nuomones ir nustatyti žaliosios kortelės mechanizmą, pagal kurį nacionaliniai parlamentai galėtų siūlyti teisėkūros iniciatyvas.

Po Konferencijos aktyvaus subsidiarumo sąvoka tapo svarbesnė. Ši sąvoka – tai proaktyvus požiūris, pagal kurį ES institucijos įtraukia vietos ir regionų valdžios institucijas dar ankstyvuoju politikos ciklo etapu, kad, užuot tik vertinusios teisės aktų atitiktį po jų priėmimo, jos prisidėtų prie teisės aktų rengimo laikydamosi Sąjungos daugiapakopio valdymo struktūros. 11-oji subsidiarumo konferencija 2024 m. buvo skirta temai „Geresnis reglamentavimas ir aktyvus subsidiarumas – svarbiausi rezultatyvios ES veiksniai“. 2024 m. metinėje subsidiarumo ir proporcingumo principų ataskaitoje Komisija dar kartą patvirtino, kad aktyvus subsidiarumas ir visapusiškas bendradarbiavimas su vietos ir regionų valdžios institucijomis tebėra pagrindiniai 2024–2029 m. kadencijos prioritetai. Parlamentas pakartotinai tai akcentavo savo 2026 m. ataskaitoje dėl geresnės teisėkūros, apimančioje 2023 ir 2024 m.

F. Teisminė peržiūra

Subsidiarumo principo laikymasis gali būti tikrinamas atgaline data (priėmus teisės aktą), kreipiantis į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą, kaip nurodyta ir protokole. Vis dėlto Sąjungos institucijoms suteikiama didelė veiksmų laisvė taikant šį principą. Bylos C-84/94 ir bylos C-233/94 sprendime Teisingumo Teismas nurodė, kad subsidiarumo principo laikymasis yra viena iš sąlygų, kurias privaloma pagrįsti pagal SESV 296 straipsnį. Šis reikalavimas įvykdomas, jeigu iš konstatuojamųjų dalių visumos galima spręsti apie principo laikymąsi ir į jį buvo atsižvelgta nagrinėjant teisės aktą. Viename iš naujesnių sprendimų (byloje C-547/14, Philip Morris, 218 dalis) 2016 m. Teismas dar kartą patvirtino, kad jis turi patikrinti, „ar remdamasis konkrečiomis aplinkybėmis pagrįsta informacija Sąjungos teisės aktų leidėjas galėjo nuspręsti, kad numatomo veiksmo tikslas gali būti geriau pasiektas Sąjungos lygmeniu“. Dėl procedūrinių garantijų ir, visų pirma, pareigos pateikti motyvus dėl subsidiarumo, Teismas priminė, kad pareigos motyvuoti laikymasis „turi būti vertinamas atsižvelgiant ne tik į ginčijamo akto tekstą, bet ir į jo kontekstą ir konkretaus atvejo aplinkybes“ (225 dalis).

2021 m. paskelbtame Parlamento darbiniame dokumente dėl subsidiarumo ir proporcingumo principų pažymima, kad „Teisingumo Teismas niekada nėra panaikinęs priemonės dėl subsidiarumo principo pažeidimo“, ir siūloma „įsteigti nepriklausomą subsidiarumo komitetą, kurį sudarytų nacionalinių konstitucinių teismų pirmininkai, siekiant įveikti šį politinį šališkumą ir pagerinti teisės aktų peržiūrų kokybę“.

Valstybės narės gali pareikšti ieškinius Teisme dėl teisėkūros procedūra priimtų aktų paskelbimo negaliojančiais dėl subsidiarumo principo pažeidimo savo nacionalinio parlamento arba jo rūmų vardu, laikydamosi savo teisinės sistemos. Jeigu SESV numatyta, kad turi būti konsultuojamasi su Europos regionų komitetu dėl teisėkūros procedūra priimamų aktų, šis komitetas taip pat gali pateikti tokius ieškinius. Neseniai paskelbtame M. Draghi pranešime dėl ES konkurencingumo teigiama, kad, nepaisant tokių svarbių įgaliojimų, šie subjektai nedažnai užginčijo Komisijos pasiūlymus dėl

teisėkūros procedūra priimamų aktų. Pranešime pasisakoma už ES masto tyrimą, kurį atliekant būtų išnagrinėtos tokio nacionalinių parlamentų požiūrio priežastys.

2024 m. rugpjūčio mėn. nacionalinis parlamentas pareiškė pirmąjį ieškinį dėl subsidiarumo principo pažeidimo pagal Protokolą Nr. 2 dėl Reglamento (ES) 2024/1351 dėl prieglobsčio ir migracijos valdymo (Prancūzijos Nacionalinės Asamblėjos iškelta byla C-553/24). Šis svarbus veiksmas, kurį pagal Prancūzijos Konstitucijos 88-6 straipsnį inicijavo tik 60 parlamento narių iš 577, rodo, kad subsidiarumo kontrolė tapo prieinama parlamentinėms mažumoms tam tikruose nacionaliniuose parlamentuose, taip potencialiai sustiprinant demokratinę priežiūrą ir subsidiarumo principo vykdymo užtikrinimą tiek nacionaliniu, tiek Europos lygmenimis.

EUROPOS PARLAMENTO VAIDMUO

Tvirtinant Europos Sąjungos sutarties projektą 1984 m. vasario 14 d. Parlamento iniciatyva buvo pasiūlyta nuostata, kuri tapo subsidiarumo koncepcijos pagrindu ir pagal kurią tais atvejais, kai pagal Sutartį numatyta Sąjungos kompetencija konkuruoja su valstybių narių kompetencija, valstybės narės gali veikti tose srityse, kuriose Sąjunga nėra priėmusi norminių aktų. Be to, pasiūlyme pabrėžiama, kad Sąjunga veiksmų turėtų imtis tik tada, jei bendrai veikiant jie būtų įvykdyti veiksmingiau nei valstybėms narės veikiant atskirai.

Parlamentas šiuos pasiūlymus įtraukė į daugelį rezoliucijų (pvz., 1989 m. lapkričio 23 d., 1989 m. gruodžio 14 d., 1990 m. liepos 12 d., 1990 m. lapkričio 21 d. ir 1995 m. gegužės 18 d. rezoliucijos), kuriose patvirtino savo pritarimą subsidiarumo principo taikymui.

A. Tarpinstituciniai susitarimai

Parlamentas priėmė keletą priemonių, kad pagal Sutartis galėtų imtis savo vaidmens, susijusio su subsidiarumo principo taikymu. Parlamento darbo tvarkos taisyklių 43 straipsnyje nustatyta, kad „Parlamentas, svarstydamas pasiūlymą dėl teisėkūros procedūra priimamo akto, atkreipia ypatingą dėmesį į tai, ar pasiūlyme laikomasi subsidiarumo ir proporcingumo principų“. Teisės reikalų komitetas yra Parlamento komitetas, kurio horizontalioji užduotis – stebėti, kaip laikomasi subsidiarumo principo. Todėl jis reguliariai rengia pranešimus dėl Komisijos metinių subsidiarumo ir proporcingumo principų taikymo ataskaitų.

Taryba, Parlamentas ir Komisija 1993 m. spalio 25 d. pasirašė tarpinstitucinį susitarimą dėl subsidiarumo principo įgyvendinimo procedūrų, kuriame aiškiai išreiškė trijų institucijų norą ryžtingai siekti pažangos šioje srityje. Taip šios institucijos įsipareigojo laikytis subsidiarumo principo. Naudojantis subsidiarumo principo taikymo procedūromis susitarime nustatyta praktinė Sąjungos institucijoms pagal Sutartis suteiktų įgaliojimų vykdymo tvarka, kad jos galėtų įgyvendinti šiomis Sutartimis joms nustatytus tikslus. Komisija įsipareigojo atsižvelgti į subsidiarumo principą ir įrodyti, kad jo buvo laikomasi; tai taip pat galioja Parlamentui ir Tarybai jiems suteiktų įgaliojimų srityse.

Pagal 2016 m. balandžio 13 d. Europos Parlamento, Europos Sąjungos Tarybos ir Europos Komisijos tarpinstitucinio susitarimo dėl geresnės teisėkūros sąlygas (jis pakeitė 2003 m. gruodžio mėn. Tarpinstitucinį susitarimą ir 2005 m. lapkričio mėn. Tarpinstitucinį bendrą požiūrį į poveikio vertinimą), Komisija aiškinamajame

memorandume privalo pagrįsti siūlomas priemones subsidiarumo principo atžvilgiu ir atsižvelgti į šį principą atlikdama poveikio vertinimą. Be to, sudarydami Pagrindų susitarimą dėl Europos Parlamento ir Europos Komisijos santykių (priimtą 2026 m. balandžio 28 d. ir pakeičiantį 2010 m. susitarimą su 2018 m. padarytais pakeitimais), Parlamentas ir Komisija susitarė bendradarbiauti ryšių su nacionaliniais parlamentais srityje įgyvendinant Protokolą Nr. 2 dėl subsidiarumo ir proporcingumo principų taikymo. Vykdydama šį bendradarbiavimą, tais atvejais, kai įvykdomos Protokolo Nr. 2 7 straipsnyje nustatytos ribos, Komisija pateikia nacionalinių parlamentų pagrįstų nuomonių vertimus kartu su savo pozicija.

B. Europos Parlamento rezoliucijos

Savo 1997 m. gegužės 13 d. rezoliucijoje dėl geresnės teisėkūros 1997 Parlamentas jau išreiškė nuomonę, kad subsidiarumo principas yra privaloma teisės norma, ir priminė, kad jo įgyvendinimas neturėtų sudaryti kliūčių vykdyti ES suteiktus išimtinius įgaliojimus ir neturėtų tapti Bendrijos *acquis communautaire* (dabar – ES *acquis*) kvestionavimo priežastimi. Savo rezoliucijoje dėl geresnės teisėkūros 2000 (2003 m. balandžio 8 d.) Parlamentas pridūrė, kad nesutarimus geriausia būtų spręsti politiniu lygmeniu visiškai atsižvelgiant į Konvento dėl Europos ateities pasiūlymus dėl nacionalinių parlamentų taikomo išankstinio perspėjimo mechanizmo subsidiarumo srityje sukūrimo. Šis mechanizmas faktiškai buvo įtrauktas į Lisabonos sutartį (žr. ankstesnį tekstą ir 1.3.5).

2012 m. rugsėjo 13 d. rezoliucijoje „18-oji ataskaita dėl geresnės teisėkūros“ Parlamentas palankiai įvertino aktyvesnį nacionalinių parlamentų dalyvavimą tikrinant, ar pasiūlymai dėl teisėkūros procedūra priimamų aktų atitinka subsidiarumo ir proporcingumo principus, ir pasiūlė apsvarstyti priemones, kuriomis būtų siekiama pašalinti galimas nacionalinių parlamentų dalyvavimo subsidiarumo kontrolės mechanizme kliūtis.

Savo 2018 m. balandžio 18 d. rezoliucijoje dėl metinių 2015 ir 2016 m. subsidiarumo ir proporcingumo principų taikymo ataskaitų Parlamentas pažymėjo, kad smarkiai padaugėjo nacionalinių parlamentų pateiktų pagrįstų nuomonių, o tai rodo, kad jie ėmė aktyviau dalyvauti Sąjungos sprendimų priėmimo procese. Joje taip pat teigiamai vertinamas nacionalinių parlamentų noras būti aktyvesniais naudojantis vadinamosios žaliosios kortelės procedūra. Šiuo atžvilgiu jis rekomendavo visapusiškai pasinaudoti esamomis priemonėmis, kuriomis nacionaliniams parlamentams suteikiama galimybė dalyvauti teisėkūros procese, nesukuriant naujų institucinių ir administracinių struktūrų.

Savo 2019 m. vasario 13 d. rezoliucijoje dėl Europos ateities Parlamentas pabrėžė esminį vietos valdžios institucijų, ypač įstatymų leidžiamąją galią turinčių regionų parlamentų, vaidmenį. Jis taip pat atkreipė dėmesį į Subsidiarumo, proporcingumo ir veikimo mažiau, bet efektyviau darbo grupės rekomendacijas, tačiau pažymėjo, kad Parlamentas jau atkreipė dėmesį į daugelį jų, visų pirma dėl nacionalinių parlamentų vaidmens ir būtinybės reformuoti išankstinio perspėjimo sistemą.

Savo 2021 m. birželio 24 d. rezoliucijoje dėl ES reglamentavimo kokybės, subsidiarumo ir proporcingumo Parlamentas pabrėžė, kad vietos ir regionų valdžios institucijos įgyvendina ir taiko apie 70 proc. ES teisės aktų, ir paragino Komisiją jas labiau įtraukti, kad jos dalyvautų konsultacijų procese, taip pat integruoti vadinamąjį

tinklo modelį, taip siekiant įvertinti, kaip sprendimų priėmimo procese laikomasi subsidiarumo ir proporcingumo principų. Parlamentas taip pat pabrėžė, kad dėl dabartinės subsidiarumo kontrolės mechanizmo procedūros struktūros nacionaliniai parlamentai, esant trumpiems terminams, skiria per daug laiko techniniam ir teisiniam vertinimui, – tai trukdo siekti tikslo vykdyti gilesnes politines diskusijas Europos politikos klausimais.

Savo 2023 m. lapkričio 23 d. ES rezoliucijoje dėl reglamentavimo kokybės, subsidiarumo ir proporcingumo Parlamentas atkreipė dėmesį į tai, kad labai padaugėjo nacionalinių parlamentų pagrįstų nuomonių (nuo 9 nuomonių 2020 m. iki 34 nuomonių 2022 m.), ir dar kartą patvirtino, kad nuo Lisabonos sutarties įsigaliojimo niekada nebuvo naudojama oranžinė kortelė. Jis paragino anksčiau į teisėkūros procedūrą įtraukti nacionalinius parlamentus ir pateikti išsamesnius Komisijos paaiškinimus, kad būtų galima atlikti patikimus subsidiarumo vertinimus. Parlamentas taip pat paragino Tarybą padidinti skaidrumą skelbiant daugiau dokumentų, visų pirma valstybių narių pozicijas, taip sustiprinant parlamentinę kontrolę.

2024 m. sausio 17 d. rezoliucijoje dėl Sutarties nuostatų įgyvendinimo Parlamentas pritarė nacionalinių parlamentų prašymui pratęsti aštuonių savaičių laikotarpį pagrįstoms nuomonėms pateikti ir paragino atliekant kitą Sutarties peržiūrą nustatyti dvylikos savaičių laikotarpį. Parlamentas taip pat pasiūlė nustatyti žaliosios kortelės procedūrą, pagal kurią ne mažiau kaip trečdalis nacionalinių parlamentų galėtų prašyti Komisijos arba Parlamento pateikti pasiūlymus dėl teisėkūros procedūra priimamų aktų, taip darydami teigiamą poveikį Europos diskusijoms.

Šią faktų suvestinę parengė Europos Parlamento Teisingumo, pilietinių laisvių ir institucinių reikalų teminis skyrius. Daugiau informacijos rasite Teisės reikalų komiteto interneto svetainėje.

Christophe BEAUDOUIN / Mariusz Maciejewski
05/2026